

รูปแบบความผูกพันของมารดาในวัยเด็กและเมื่อเป็นมารดาเอง ที่แผนกผู้ป่วยนอกจิตเวชเด็ก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ชนมณีภา แก้วพูลศรี*
ปรีชวัน จันทศิริ**

Kaewpoonsri C, Chandarasiri P. Maternal attachment in their early childhood and in their motherhood at Child Psychiatric Out-patient Unit of King Chulalongkorn Memorial Hospital. Chula Med J 2016 Jan – Feb;60(1): 73 - 84

- Background** : *The maternal attachment in their early childhood and in their motherhood that form the pattern of maternal cognition, emotion, behavior and interpersonal relationship via the experience of childhood attachment. There are few researches on the continuation of maternal attachment in Thailand.*
- Objective** : *To study the continuation of attachment from childhood to motherhood.*
- Design** : *Qualitative research.*
- Setting** : *Child Psychiatric Out-patient Unit of King Chulalongkorn Memorial Hospital*
- Materials and Methods** : *Twelve mothers were recruited for qualitative research, the methods used in this study, also included literature review, an in-depth interview with semi-structured questionnaire of the Adult Attachment Interview. Data triangulation was used along with the content Analysis technique.*
- Results** : *Most of the childhood attachments were insecure ambivalent attachment and secure attachment. All motherhood attachments were dismissing attachments.*

* แพทย์ประจำบ้านสาขาจิตเวชเด็กและวัยรุ่น โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย

** ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Conclusion : *The study shows that childhood maternal attachment has developed from the experience of relationship with her parent such as parental sensitivity behavior, child-parental sensitivity experience. The attachment can be changed according to the age, the experience of losing attachment figure, lack of supervisor or other supporting systems, no sense of self-coregulation or the experience of physical and sexual abuse in adolescence.*

Keywords : *Attachment, emotional bonding, child psychiatry.*

Reprint request: Chandarasiri P. Department of Psychiatry, Faculty of Medicine, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand.

Received for publication. October 2, 2015.

ชนมณีภา แก้วพูลศรี, ปรีชวัน จันทรศิริ. รูปแบบความผูกพันของมารดาในวัยเด็กและเมื่อเป็นมารดาเองที่แผนกผู้ป่วยนอกจิตเวชเด็ก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. จุฬาลงกรณ์เวชสาร 2559 ม.ค. - ก.พ.;60(1): 73 - 84

- เหตุผลของการทำวิจัย** : รูปแบบความผูกพันที่มารดามีมาตั้งแต่ในวัยเด็ก ส่งผลให้มารดาเกิดรูปแบบความคิด อารมณ์ พฤติกรรม และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นตามลักษณะประสบการณ์ความผูกพันเดิมของมารดา ซึ่งการศึกษาการดำเนินไปของรูปแบบความผูกพันในประเทศไทยมีน้อย
- วัตถุประสงค์** : เพื่อศึกษาการดำเนินไปของรูปแบบความผูกพันตั้งแต่เมื่อมารดาเป็นเด็กและเมื่อมารดาเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรเอง
- รูปแบบการวิจัย** : ใ้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ
- สถานที่ทำการศึกษา** : แผนกผู้ป่วยนอกจิตเวชเด็ก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
- กลุ่มตัวอย่างและวิธีการศึกษา** : เก็บข้อมูลในมารดาผู้ป่วยจิตเวชเด็ก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จำนวน 12 คน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ร่วมกับการใช้ข้อคำถาม (semi-structured questionnaire) ของ Adult Attachment Interview และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) ร่วมกับวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)
- ผลการศึกษา** : จากการสัมภาษณ์มารดา 12 คน พบว่าส่วนใหญ่ในช่วงวัยเด็กมีความผูกพันแบบวิตกกังวลไม่แน่ใจ (Insecure ambivalent attachment) และความผูกพันแบบมั่นคง (Secure attachment) และเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ พบว่าส่วนใหญ่มารดาที่มีความผูกพันแบบหมางเมิน (Dismissing)
- สรุป** : รูปแบบความผูกพันของมารดาในวัยเด็ก มีที่มาจาก การรับรู้ประสบการณ์ที่ผู้ดูแลมีต่อตนเอง เช่น พฤติกรรมการตอบสนองหรือความเข้มข้นของความสัมพันธ์ที่ผู้ดูแลมีต่อตนเอง จากการศึกษาพบว่าความผูกพันในวัยเด็กมี การเปลี่ยนแปลงเมื่อเวลาผ่านไป ซึ่งมีปัจจัยเกี่ยวข้อง เช่น มีประสบการณ์ การสูญเสียบุคคลที่ผูกพัน ไม่มีเครือข่ายทางสังคมอื่น ๆ ไม่มีที่ปรึกษาเมื่อตนเองมีความเครียด ไม่สามารถมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองได้อย่างชัดเจน หรือเคยถูกคุกคามทางร่างกายและทางเพศ
- คำสำคัญ** : ความผูกพัน, ความเชื่อมโยงผูกพันด้านอารมณ์, ผู้ป่วยจิตเวชเด็ก.

ความผูกพันที่บุตรมีต่อมารดานั้นเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก หากเด็กและมารดาต่างได้รับความสมหวังในความต้องการพื้นฐานของทั้งสองฝ่ายก็จะทำให้เกิดความผูกพันมั่นคง เด็กจะรู้สึกมีอิสระและรู้สึกปลอดภัย^(1,2) ที่จะสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ใฝ่ใจผู้อื่น ใฝ่ใจโลกใบนี้ เมื่อเติบโตขึ้นสามารถทนการแยกจากบุคคลที่ผูกพันได้⁽³⁾ โดยที่เด็กไม่จำเป็นต้องอยู่กับบุคคลที่ผูกพันตลอดเวลา⁽⁴⁾ ส่งผลให้เด็กมั่นใจในตนเอง มองตนเองมีคุณค่า จัดการอารมณ์ตนเองได้ และแสดงความรู้สึกต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น จัดการปัญหาด้วยความยืดหยุ่น⁽⁵⁻⁷⁾ เมื่อเผชิญกับภาวะใด ๆ เด็กสามารถกลับสู่สภาวะปกติเดิมของตนได้⁽⁸⁾ สามารถมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นได้อย่างแน่นแฟ้น⁽⁹⁾

เมื่อเด็กเติบโตเป็นวัยรุ่นความผูกพันมั่นคงจะช่วยให้วัยรุ่นจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ดี⁽¹⁰⁾ สามารถเผชิญสถานการณ์ที่ยากลำบากและคุกคามต่อตนเองได้⁽¹¹⁾ โดยที่วัยรุ่นสามารถเป็นตัวของตนเองได้ มีภาพของคนที่ดีอยู่ในใจ⁽¹²⁾ และมองหาความช่วยเหลือจากผู้อื่นเมื่อต้องการความช่วยเหลือได้ ความผูกพันมั่นคงที่วัยรุ่นมีกับเพื่อนและผู้อื่น จึงอาจสะท้อนให้เห็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่เด็กมีกับมารดา^(13,14) เมื่อเป็นผู้ใหญ่ รูปแบบความผูกพันที่เกิดขึ้นกับคู่สมรสแทนมารดา Bowlby กล่าวว่า เมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่รูปแบบความผูกพันที่เกิดขึ้นกับผู้อื่นนั้น จะมาจากการทำงานของประสบการณ์ความผูกพันที่มีอยู่เดิมภายในจิตใจ⁽¹⁵⁾ ประสบการณ์ในวัยเด็กจึงมีผลต่อความสามารถของผู้ใหญ่ที่จะสร้างความสัมพันธ์และสร้างความผูกพันใหม่ขึ้น^(16,17)

จากการศึกษาเอกสารข้อมูลงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของรูปแบบความผูกพันที่มารดามีมาตั้งแต่ในวัยเด็ก ซึ่งส่งผลให้มารดาเกิดรูปแบบความคิด อารมณ์ พฤติกรรม และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นตามลักษณะประสบการณ์ความผูกพันเดิมของมารดา โดยยังไม่มีงานวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาเรื่องการดำเนินรูปแบบความผูกพันของมารดาตั้งแต่ในวัยเด็กจนเมื่อเป็นมารดาเองว่ามีลักษณะเป็น

อย่างไร ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบความผูกพันว่ามี การดำเนินไปอย่างไรตั้งแต่เมื่อมารดาเป็นเด็กและเมื่อมารดาเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรเอง ในมารดาผู้ป่วยจิตเวชเด็ก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological qualitative research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ร่วมกับการใช้ข้อคำถาม (semi-structured questionnaire) ของ Adult Attachment Interview จากกลุ่มประชากรตัวอย่าง จำนวน 12 ราย เลือกมารดาของผู้ป่วยจิตเวชเด็ก ซึ่งมาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เก็บข้อมูลตั้งแต่ 4 ธันวาคม 2557 ถึง 12 กุมภาพันธ์ 2558 ใช้การคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposing sampling) ตามคุณสมบัติผ่านการคัดเลือก (Inclusion criteria) ได้แก่ มีอายุ 18 - 65 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย สามารถสื่อสารได้ด้วยภาษาไทย เข้าใจคำถาม สามารถให้การสัมภาษณ์ได้ในเวลาอย่างน้อย 45 - 60 นาที และยินดีให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป จำนวน 15 ข้อ และ ส่วนที่ 2 แนวคำถามสำหรับผู้วิจัยที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 28 ข้อ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Analysis) ทั้งในขณะเก็บรวบรวมข้อมูล และหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งคาดว่าจะได้ข้อมูลที่มีความอิมมิตีฟเพียงพอ โดยการสำรวจประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรม แล้วนำมาสร้างเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรม และพยายามตรวจสอบข้อมูลนั้นจนกว่าจะสรุปผลที่ชัดเจนได้ตามวิธีการของโคไลซซี่ (Colaizzi, 1978) โดยนำข้อมูลที่ได้ออกดเทพคำต่อคำและอ่านข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์หลาย ๆ ครั้งเพื่อให้เข้าใจในข้อมูลหรือปรากฏการณ์ที่เป็นประเด็นสำคัญ จากนั้นดึงคำหรือประโยคที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ แยกข้อความสำคัญไว้

จัดกลุ่มข้อมูลตามลักษณะที่มีนัยของความหมายในแนวทางเดียวกัน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อจัดเป็นหมวดหมู่ใหญ่และหมวดหมู่ย่อย การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งหลังการสิ้นสุดสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้กลับไปตรวจสอบเพื่อดูว่าข้อมูลที่ได้รับจะสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบความถูกต้องในการสรุปผลโดยจิตแพทย์เด็ก

ผลการศึกษา

ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป

มารดาจำนวน 12 คน อายุระหว่าง 38 - 54 ปี ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ข้อมูลส่วนใหญ่ที่พบ คือ มีภูมิลำเนาอยู่ภาคกลาง กรุงเทพฯ และปริมณฑล จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี ไม่มีโรคประจำตัวและโรคทางจิตเวช (ในกรณีที่พบโรคประจำตัว ส่วนใหญ่ป่วยเป็นความดันโลหิตสูง) มีสถานภาพสมรสอยู่ร่วมกัน ลักษณะ

ครอบครัวเป็นแบบเดี่ยว โดยพักอาศัยอยู่ที่บ้านตนเอง จำนวนสมาชิกในครอบครัวประมาณ 3 คน ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว รายได้ส่วนตัวตั้งแต่ไม่มีรายได้จนถึงประมาณ 30,000 - 50,000 บาท/เดือน รายได้ครอบครัวประมาณ 10,000 - 200,000 บาท/เดือน เศรษฐฐานะครอบครัวส่วนใหญ่เพียงพอซึ่งมีทั้งที่มีเงินเหลือเก็บและไม่มีเงินเหลือเก็บ

ลักษณะความผูกพันของมารดาในวัยเด็กและเมื่อเป็นผู้ใหญ่

จากการสัมภาษณ์มารดา 12 คน พบว่าส่วนใหญ่ในช่วงวัยเด็กมีความผูกพันแบบวิตกกังวลไม่แน่ใจ (Insecure ambivalent attachment) และความผูกพันแบบมั่นคง (Secure attachment) และเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่พบว่าส่วนใหญ่มารดามีความผูกพันแบบหมางเมิน (Dismissing) ดังแสดงในตารางที่ 1 และมีรายละเอียดของลักษณะความผูกพันของมารดาในวัยเด็กและเมื่อเป็นผู้ใหญ่ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1. แสดงลักษณะความผูกพันของมารดาในวัยเด็กและเมื่อเป็นผู้ใหญ่

ลักษณะความผูกพันของมารดาและจำนวนมารดา (คน)	
วัยเด็ก	วัยผู้ใหญ่
Secure จำนวน 4 คน	Secure จำนวน 0 คน
Insecure avoidant จำนวน 3 คน	Dismissing จำนวน 6 คน
Insecure ambivalent จำนวน 5 คน	Preoccupied จำนวน 5 คน
Insecure disorganized จำนวน 0 คน	Disorganized/Unresolved จำนวน 1 คน

ตารางที่ 2. แสดงรายละเอียดของลักษณะความผูกพันของมารดาในวัยเด็กและเมื่อเป็นผู้ใหญ่

มารดา	ความผูกพันในวัยเด็ก ของมารดา	ความผูกพันในวัยผู้ใหญ่ ของมารดา
ก.	<p>ความผูกพันแบบมั่นคง (Secure attachment)</p> <p>ก. สามารถสำรวจและทำสิ่งต่าง ๆ ในขณะที่ต้องแยกจากมารดา และเชื่อมโยงกับมารดาได้เมื่อมารดากลับมา เช่น “ไปโรงเรียนครั้งแรกไม่มีปัญหาอะไรค่ะ อยากไปโรงเรียน แม่ก็มาส่งขึ้นรถโดยสาร ตกลงแม่ก็มารับ แม่ก็ถามว่าเป็นไปบ้าง เราก็เล่าทุกอย่างที่โรงเรียนให้ฟัง ก็แฮปปี้ดีค่ะ”</p>	<p>ความผูกพันแบบหมางเมิน (Dismissing)</p> <p>ก. มักสนใจการทำงานต่าง ๆ มากกว่าการสร้างความสัมพันธ์ เช่น “คุณแม่แทบไม่ได้ดูแลลูกเลย ยายดูแลมากกว่า คุณยายเลี้ยงมาตั้งแต่เกิดเลย เราก็ยิ่งสบายใจ คุณแม่ทำงานด้วยความสบายใจถึงบ้านได้ไงคะ”</p>
ข.	<p>ความผูกพันแบบถอยหนี (Insecure avoidant attachment)</p> <p>มารดาไม่ไวในการรับรู้ความต้องการด้านจิตใจของ</p> <p>ข. ทำให้ไม่สามารถตอบสนองและประคับประคองอารมณ์ของ ข. ได้ เช่น “ไม่เคยคุยปัญหาทั้งแม่ทั้งพ่อไม่เคยคุยตั้งแต่เด็ก ๆ ไม่เคยเลย มันก็เหมือนกับตัวเองต้องคิด ต้องนั่นอะไรเองตั้งแต่ เด็ก ๆ “</p>	<p>ความผูกพันแบบกังวล (Preoccupied)</p> <p>ข. ใช้อารมณ์หรือใช้ความต้องการของตัวเองในการดูแลบุตรทำให้ไม่สามารถประคับประคองอารมณ์ของบุตรได้สม่ำเสมอ เช่น “อารมณ์บางที บางทีเยอะมาก บางทีเราก็จะพยายาม ว่า ฮึบ เดี่ยวมันจะเหมือนแม่เรา เราก็พยายาม” “ เขาก็ชินของเขาไปเรื่อย ชนแบบ อยู่ไม่นิ่ง คือเหมือนว่าเราหงุดหงิดหงุดหงิดมากทำไม่ลูกถึงเป็นแบบนี้”</p>
ค.	<p>ความผูกพันแบบวิตกกังวลไม่แน่ใจ (Insecure ambivalent attachment)</p> <p>ค. มีลักษณะกังวลอย่างมากเมื่อต้องเจอกับความเครียดเพียงเล็กน้อย จนการเล่นหรือสำรวจสิ่งต่าง ๆ ของ ค. ลดลง เช่น “ไปโรงเรียนครั้งแรก โหย ร้องไห้มาก ทั้งปีเลย”</p>	<p>ความผูกพันแบบหมางเมิน (Dismissing)</p> <p>ค. มักสนใจการทำงานต่าง ๆ มากกว่าการสร้างความสัมพันธ์ เช่น “ตลอดเสร็จก็ส่งให้แม่เราช่วยดูแล เราก็ไปทำงาน พอเลิกงานแล้วเราก็มารับเค้า ซึ่งมันก็ดีแล้ว จะมีอยู่กับเค้าก็คือ เสาร์ – อาทิตย์ แล้วก็เราต้องทำงานบ้านด้วย ก็จะทำ บางทีก็เปิดโทรทัศน์ให้เค้าดู”</p>
ง.	<p>ความผูกพันแบบวิตกกังวลไม่แน่ใจ (Insecure ambivalent attachment)</p> <p>เมื่อต้องแยกจากย่า ง. มุ่งความสนใจอยู่ที่ย่ามากเกินไป ต้องการผูกพันมากขึ้น เช่น “เวลาไปโรงเรียนเราก็ก้าวเขาจะหนีเราเร็วเปล่า กลับมาจากโรงเรียนจะเจอใหม่”</p>	<p>ความผูกพันแบบกังวล (Preoccupied)</p> <p>ง. มักสนใจการทำงานต่าง ๆ มากกว่าการสร้างความสัมพันธ์ เช่น “เรามีลูก 4 คน คนโต 3 คนเราทิ้งเขาให้อยู่กับยายเหมือนกัน แล้วเราก็ต้องมาทำงานอย่างเงี้ยถ้าเราอยู่เลี้ยงลูกเราจะไม่มีเงินให้ลูกเลยเงี้ย เราจะไม่ให้เงินให้ลูกเลย “</p>
จ.	<p>ความผูกพันแบบวิตกกังวลไม่แน่ใจ (Insecure ambivalent attachment)</p> <p>เมื่อ จ. เจอความเครียดเพียงเล็กน้อย จ. จะไม่สบายใจมาก เช่น “ไปโรงเรียนวันแรกจำได้เลย พอจะถึงโรงเรียนจะวิ่งเวียนอากาเจียน คุณแม่คุณพ่อเขาคูยกัน ก็ ๆ โอเค ก็ไม่เข้าห้อง คือ อาจจะทำให้เราปรับตัวให้ไปนั่ง นั่งที่โรงอาหาร นั่งทานขนมกับน้ำหวาน เป็นอยู่เจ็ดวัน”</p>	<p>ความผูกพันแบบหมางเมิน (Dismissing)</p> <p>จ. ไม่ค่อยสนใจอารมณ์ความรู้สึกของบุตร ไม่ไวในการรับรู้ความต้องการด้านจิตใจของบุตร ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของบุตรได้ เช่น “เราต้องเนี้ยบไว้ก่อนคะ ต้องไหวสวย ๆ ไหวไม่สวยเราก็บอกไหวใหม่ ไหวต้องตั้งใจอะไรอย่างเนี้ยคะ หรือลูกเราวิ่งหน่อย อะไรหน่อย เราก็ คือเราไม่ออกไปกวนคนอื่น เราก็จะห้ามละ เราก็จะห้ามลูก ลูกเราก็จะกลายเป็นคนที่ ไม่ทำก็ได้ ไม่...ไม่ ๆ ๆ”</p>

ตารางที่ 2. (ต่อ) แสดงรายละเอียดของลักษณะความผูกพันของมารดาในวัยเด็กและเมื่อเป็นผู้ใหญ่

มารดา	ความผูกพันในวัยเด็ก ของมารดา	ความผูกพันในวัยผู้ใหญ่ ของมารดา
จ.	<p>ความผูกพันแบบมั่นคง (Secure attachment) ยามีลักษณะไวในการรับรู้ความต้องการของ จ. ตอบสนองความต้องการพื้นฐานตามวัยของ จ. ได้เช่น "มีแก๊งรักเราคนเดียวแก๊งเรามากที่สุด แล้วว่า เวลาकिनอะไร เขาจะเก็บไว้ให้เราตลอด เราจะรู้ว่า ของไม่มีหมด"</p>	<p>ความผูกพันแบบกังวล (Preoccupied) จ. ใช้อารมณ์หรือใช้ความต้องการของตัวเองในการดูแล บุตรทำให้ไม่สามารถปรับระดับประคองอารมณ์ ของบุตรได้เสมอ เช่น "บางครั้งมันเหมือนโมโห ลูก เราอารมณ์ร้อน ทำอะไรไม่ได้ตั้งใจเลย"</p>
ฉ.	<p>ความผูกพันแบบถอยหนี (Insecure avoidant attachment) บิดามักทำแต่งงาน ไม่สนใจอารมณ์ความรู้สึกของ ฉ. ไม่ไวในการรับรู้ความต้องการทั้งด้านร่างกาย และจิตใจของ ฉ. ไม่สามารถปรับระดับประคอง อารมณ์ของ ฉ. ได้ เช่น "ถ้าโมโห เค้าจะตี แต่จำได้ ว่าคุณพ่อตีครั้งเดียวในชีวิต แต่ตีแรงมาก เขาเข้มขัด ถอดดีเลย แล้วก็จบ" "เราไม่มีวัยเด็ก เราโตแล้วก็ เรา เป็นผู้ใหญ่อะไรแล้ว แล้วเราก็เป็นผู้ใหญ่ตัวใหญ่ เราไม่ได้เป็นเด็ก"</p>	<p>ความผูกพันแบบหมางเมิน (Dismissing) ฉ. มักทำแต่งงาน ไม่ได้สนใจอารมณ์ความรู้สึกของบุตร ไม่ไวในการรับรู้ความต้องการทั้งด้านร่างกาย และจิตใจของบุตร ไม่สามารถตอบสนองความ ต้องการพื้นฐานที่จำเป็นตามวัยได้ เช่น "เราเลี้ยงลูก แบบบุฟเฟต์ พ่อแม่ทำงาน ไม่เคยมาสอนการบ้าน ช่วยตัวเองมาตลอด แล้วเราก็เป็นคนเจ้าระเบียบ ย้ำคิดย้ำทำ"</p>
ช.	<p>ความผูกพันแบบวิตกกังวลไม่แน่ใจ (Insecure ambivalent attachment) มารดาใช้อารมณ์หรือความต้องการของตัวเองใน การดูแล ช. ไม่สามารถปรับระดับประคองอารมณ์ของ ช. ได้เสมอ เช่น "แม่เขาค่อนข้างที่จะห่วง กลัวนู่น กลัวนี่ กลัวไปหมด กลัวหมด คือเขาก็จะไม่ให้ไปไหน เขาจะติดตลอดเวลาไป คือทำอะไรก็ไม่ จนเราก็ไม่เป็นตัวของตัวเองไม่เป็นอิสระ"</p>	<p>ความผูกพันแบบหมางเมิน (Dismissing) ช. มักทำแต่งงาน ไม่ได้สนใจอารมณ์ความรู้สึกของ บุตรไม่ไวในการรับรู้ความต้องการทั้งด้านร่างกาย และจิตใจของบุตรไม่สามารถตอบสนองความ ต้องการพื้นฐานที่จำเป็นตามวัยได้ เช่น "เคยแบบว่า ทิ้งเอาไว้ที่นั่นแล้วก็พอมีช่วงนั้นก็เลยสบายแล้วก็บินไป เชียงใหม่อะไรเงี้ย ทิ้งเอาไว้คนเดียวแล้วเขาก็อยู่ได้ แต่เขาก็ยังโทรกลางคืนโทรนอนไม่หลับอะไรเงี้ย"</p>
ซ.	<p>ความผูกพันแบบมั่นคง (Secure attachment) ยายสามารถดูแลปรับระดับประคองอารมณ์ของ ซ. ได้ ยายให้การดูแลทำให้ ซ. รู้สึกว่าตนเองเป็นที่รัก หรือได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เช่น "ยายเค้าก็รักพี่ มากกว่าหลานคนอื่น ๆ" "คุยกันเรื่องพูดอะไรก็ เข้าใจเราเราเป็นอย่างไงอะไรอย่างเงี้ย" "เวลาเสียใจเค้าก็มาปลอบ"</p>	<p>ความผูกพันแบบกังวล (Preoccupied) ซ. บางครั้งมีการใช้อารมณ์หรือใช้ความต้องการของ ตัวเองในการดูแลบุตร ทำให้ไม่สามารถปรับระดับ ประคองอารมณ์ของบุตรได้เสมอ เช่น "ถ้าผิดก็ คือว่าดูดีเหมือนกัน พี่ไม่ชอบลูกพี่แบบว่า แจ๊ด ๆ ๆ อะไรอย่างเงี้ยไม่ชอบเงี้ย" "ลูกสาว คงจะนิสัยเหมือนพี่ อยากรู้ทำอะไรต้องได้ ต้องตีก่อนนะพูดแล้วไม่ฟัง ต้องตีก่อนนะ"</p>

ตารางที่ 2. (ต่อ) แสดงรายละเอียดของลักษณะความผูกพันของมารดาในวัยเด็กและเมื่อเป็นผู้ใหญ่

มารดา	ความผูกพันในวัยเด็ก ของมารดา	ความผูกพันในวัยผู้ใหญ่ ของมารดา
ฅ.	<p>ความผูกพันแบบวิตกกังวลไม่แน่ใจ (Insecure ambivalent attachment)</p> <p>มารดามีการใช้อารมณ์หรือใช้ความต้องการของตัวเองในการดูแล ฅ. ทำให้ไม่สามารถปรับระดับประคองอารมณ์ของ ฅ. ได้สม่ำเสมอ เช่น “จะโดนตีทุกเช้าส่วนใหญ่นี้จะโดนตี ถามแม่ว่าทำไมต้องแบ่งเงินไม่เท่ากันไง พี่สาวได้ไป 6 สิ่ง ทำไมตัวเองได้ บาทหนึ่ง แล้วแม่ก็บอกอยากได้ตั้งก็มา ๆ ๆ แม่ก็เอาไม่ซ่อนตีทุกวัน”</p>	<p>ความผูกพันแบบกังวล (Preoccupied)</p> <p>ฅ. ไม่สามารถดูแลจัดการอารมณ์ของตนเองไม่สามารถตอบสนองหรือปรับระดับประคองอารมณ์บุตรได้สม่ำเสมอ เช่น “คิดว่าตัวเองลำบากแล้วไม่เคยได้อะไรสักอย่าง จากเด็ก ๆ คือไม่ได้อะไรเลยบอกตรง ๆ เลยจะมีของชดเชยให้ลูกเยอะอะมีโน่นมีนี่เนอะรักเค้ามากดูแลเค้าอย่างดีทุกอย่างเอาใจใส่ทุกอย่าง”</p> <p>“เราเป็นคนขี้โมโหซึ่งอนค่าน้องนิว กับพี่นัท นี้ละ 3 คน โดนดุหมุดอะ</p>
ฉ.	<p>ความผูกพันแบบมั่นคง (Secure attachment)</p> <p>บิดาสามารถดูแลปรับระดับประคองอารมณ์ของ ฉ. ได้ บิดาให้การดูแลที่ทำให้ ฉ. รู้สึกว่าตนเองเป็นที่รักหรือได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เช่น “เวลาเค้ามาทุดกับเราเค้าบอก เป็นเด็กดีนะลูก หนูไม่เคยทำให้พ่อกับแม่ผิดหวังเลย” “เค้าจะมาลูบหัวว่า เออ ที่หนูทำมันดีแล้วไม่เป็นไรหรอก”</p>	<p>ความผูกพันแบบหมางเมิน (Dismissing)</p> <p>ฉ. ทำแต่งงาน ไม่ได้สนใจอารมณ์ความรู้สึก ไม้ไว้ใน การรับรู้ความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจของ บุตร เช่น “แม่อาจจะไม่มีเวลาให้เค้า เราทำงานมากเกินไป ทำให้เค้าติดชวตนม พอจากชวตนมเสร็จก็มาติดผ้า ซึ่งเราจะกอดเค้าไม่ได้ เค้าจะบอกว่า เค้าร้อน ซึ่งเค้าชินกับการที่หลับได้ม้ารัดแม้อยู่ ประมาณปีหนึ่ง”</p>
ค.	<p>ความผูกพันแบบถอยหนี (Insecure avoidant attachment)</p> <p>พ่อทำแต่งงาน ไม่ได้สนใจอารมณ์ความรู้สึกของ ค. เช่น “พ่อเขาทำงานไม่อยู่กับที่ แล้วพ่อก็จะเข้ากรุงเทพฯบ่อยมาก พ่อจะเป็นคนค่อนข้างดุ จำได้แค่ พ่อเป็นคน...ค่อนข้างดุ แต่พ่อก็ไม่ค่อยอยู่กับเรา เหมือนกับแบบพ่อ เดินสายทำงานอะคะ พ่อจะย้ายไปนู่นย้ายไปนี่เรื่อยเลย” “แม่จะเป็นคนเก็บตัวไม่พูด ไม่แสดงออก”</p>	<p>ความผูกพันแบบสับสน (Unresolved/disorganized)</p> <p>เมื่อเผชิญกับความเครียด ค. ไม่สามารถควบคุมอารมณ์หรือจัดการความเครียดได้ บางครั้งมีใช้ ความรุนแรงทั้งด้านอารมณ์และร่างกายกับบุตร เช่น “เคยเอาเข็มขัดตีอาร์ม เอา ๆ ไม้ ตอนอยู่ป.4 เคยเอาไม้แขวนเสื้อฟาดอาร์ม แต่ที่เดียวนะ เข็มขัดตี 2 ครั้งตี ครั้งหรือสองครั้งนะ ช่วงนั้นไม่ได้ตีนะ”</p> <p>“คือคิดว่าเหมือนอารมณ์มันสองขั้วแต่แม่มีความรู้สึก ว่าอยากตาย ๆ ตายให้พ้น ๆ ไป “</p>

การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผู้วิจัยเลือกแสวงหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากแหล่งบุคคลที่ให้ข้อมูลแตกต่างกัน (Data triangulation) 3 แหล่งข้อมูล คือ การซักถามพูดคุยกับบุตรของมารดา การสัมภาษณ์เจาะลึกกับมารดา และจากการสังเกตขณะสัมภาษณ์มารดา จากการตรวจสอบข้อมูลแบบ

สามเส้า โดยพูดคุยกับบุตรของมารดาทั้ง 12 คน พบว่ามารดา ก. ค. ง. ฉ. ช. ญ. ที่มีความผูกพันในวัยผู้ใหญ่แบบหมางเมิน (Dismissing) มักไม่ได้ให้ความสนใจเรื่องอารมณ์ เช่น เวลาที่บุตรเครียด กังวล โกรธเสียใจ บุตร ต้องจัดการกับอารมณ์เหล่านั้นด้วยตนเองเพียงลำพัง มารดาให้ความสนใจเรื่องการทำงานของ

มารดา การเรียนของบุตร ภาวะเครียดต่าง ๆ มากกว่า ทำให้ไม่ตอบสนองหรือตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ซ้ำ ไม่สามารถช่วยให้บุตรเผชิญกับความเครียดและจัดการอารมณ์ด้านลบของตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยบุตรของมารดาในกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มีผูกพันแบบหมางเมิน (Dismissing) คือ มีลักษณะสนใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากกว่าสนใจมารดา เมื่อบุตรเผชิญกับความเครียดมักจะไม่ได้แสดงอารมณ์ แต่จะมุ่งสนใจงานหรือสิ่งที่ตนเองกำลังทำอยู่ เมื่อต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น บุตรจะมีลักษณะไม่พูดคุยเข้าหาบุคคลนั้น บุตรไม่มีปฏิกิริยาเชื่อมโยงทางอารมณ์กับมารดา เช่น ไม่เข้าไปหามารดาเพื่อพูดคุย ไม่สนใจการไปมาของมารดา เป็นต้น แต่มีส่วนหนึ่งที่บุตรมีความผูกพันแบบกังวลไม่แน่ใจ (Insecure ambivalent attachment) โดยมีลักษณะอารมณ์แปรปรวน หงุดหงิดง่าย มีพฤติกรรมเรียกร้องความสนใจจากบุคคลใกล้ชิดกังวลมากเมื่อต้องแยกจากมารดา เมื่อมารดากลับมาบุตรยังมีความรู้สึกไม่สบายใจหรือกังวล และยังเข้าหามารดาจนไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้ไม่สามารถจัดการปัญหาหรือความเครียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม

มารดา ข. ชม. จ. ซ. ฉ. ที่มีความผูกพันในวัยผู้ใหญ่แบบกังวล (preoccupied) มีลักษณะพูดเยาะพูดย้าซ้ำเรื่องเดิม จนทำให้บุตรรู้สึกว่ามารดาขี้บ่นและจู้จี้ เวลาบุตรไม่สบายใจบางครั้งมารดาก็เข้ามาพูดคุยทำให้บุตรสบายใจขึ้น แต่บางครั้งมารดาใช้อารมณ์ ความคาดหวัง และตอบสนองความต้องการของตัวเองแทนทำให้บุตรเสียใจไม่สบายใจมากขึ้น เหล่านี้เป็นลักษณะของมารดาที่มีความผูกพันแบบกังวล (Preoccupied) ซึ่งบุตรทุกคนของมารดาที่มีความผูกพันแบบกังวล (preoccupied) เมื่อต้องเจอกับความเครียดจะมีลักษณะอารมณ์ที่เป็นทุกข์ กังวลหรือไม่สบายใจมาก จนยากต่อการปลดปล่อยอารมณ์ บุตรจะให้ความสนใจมารดามากเกินไป มีความต้องการความผูกพันมากขึ้นต้องการการสัมผัสและอยู่ใกล้ชิดมารดาตลอดเวลา บุตรไม่ได้พยายามแก้ปัญหาอย่างมีคุณภาพ ทำให้การเล่น การเรียนหรือการสำรวจสิ่งต่าง ๆ ลดลงมาก เมื่อมารดากลับมาบุตรยังมีความรู้สึกไม่สบายใจหรือกังวล

อยู่และยังเข้าหามารดาจน ไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้ เหล่านี้เป็นลักษณะของบุตรที่มีความผูกพันแบบกังวลไม่แน่ใจ (Insecure ambivalent attachment)

มารดา ฎ. ที่มีความผูกพันแบบสับสน (Unresolved/disorganized) มักมองตนเองและผู้อื่นในทางลบไม่ไว้วางใจและกลัวการใกล้ชิดสนิทสนมกับบุคคลอื่น มักมีอาการแปรปรวนง่าย คาดเดาอารมณ์มารดาไม่ค่อยได้ เวลาหงุดหงิดมีปฏิกิริยาจัดการกับปัญหารุนแรง การพูดจาวกวนเรื่องเดิมซ้ำ ๆ ฟังเข้าใจยาก ซึ่งเป็นลักษณะความผูกพันแบบสับสน (Unresolved/disorganized) พบว่าบุตรของมารดาในกลุ่มนี้มีลักษณะพฤติกรรมแปรปรวน บางครั้งมีพฤติกรรมต่อต้าน ทำลายข้าวของ อารมณ์แปรปรวน บางครั้งไม่รู้ว่ตนเองมีอารมณ์ความรู้สึกอย่างไร บางครั้งรู้สึกไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ รู้สึกไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่รู้เป้าหมายชีวิต ไม่รู้ว่ตัวเองต้องการทำอะไร ซึ่งบุตรมีลักษณะของความผูกพันแบบสับสน (Insecure disorganized attachment)

อภิปราย

ในวัยเด็ก ก., จ., ซ., ญ. มีความผูกพันมั่นคง เนื้อหาของประสบการณ์ส่วนใหญ่จะมีอย่างน้อย 1 คนที่มีความใกล้ชิดมีเวลาดูแลเป็นประจำมายาวนานไวในการรับรู้ความต้องการและตอบสนองความต้องการพื้นฐานตามวัยได้รวดเร็วเพียงพอ เช่น เวลาหิว เจ็บ ปวด ไม่สบาย สามารถดูแลประคับประคองอารมณ์ได้ ไม่ว่าจะ เป็นอารมณ์เสียใจ โกรธ เป็นต้น ไม่เคยทำให้ ก., จ., ซ., ญ. รู้สึกว่าทอดทิ้ง คุกคาม หรือทำให้เสียใจ แต่ให้การดูแลที่ทำให้รู้สึกเป็นที่รัก ได้รับการดูแลเป็นพิเศษ และกลายเป็นรากฐานความรู้สึกปลอดภัยอยู่ในจิตใจตนเอง สามารถออกไปสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้อย่างรู้สึกปลอดภัย และใช้ประสบการณ์ความผูกพันในวัยเด็กทำงานภายในจิตใจ เพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่การมีพัฒนาการด้านความคิด สังคม สามารถตอบสนองความต้องการของตนได้อย่างเหมาะสม

ในวัยเด็ก ค., ซ., ง., ข., ฉ. มีลักษณะความผูกพันแบบวิตกกังวลไม่แน่ใจ (Insecure ambivalent attachment) เนื้อหาของประสบการณ์ส่วนใหญ่จะมีอย่างน้อย 1 คนที่รู้สึกผูกพัน แต่ไม่ไวในการรับรู้ความต้องการ ทำให้ตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นตามวัยได้ไม่สม่ำเสมอ บางครั้งตอบสนองในเวลาที่ยาวนาน แต่บางครั้งก็ตอบสนองช้า มีการใช้อารมณ์หรือใช้ความต้องการของตัวเองในการดูแล ทำให้ ค., ซ., ง., ข., ฉ. รู้สึกว่าบางครั้งตนเองถูกทอดทิ้ง ถูกคุกคาม ประสบการณ์ความผูกพันไม่สามารถทำให้รู้สึกปลอดภัยได้สม่ำเสมอ เกิดการเรียนรู้ที่จะระวังแต่ขณะเดียวกันก็แสวงหาความปลอดภัยจากการมีสัมพันธภาพนั้น ๆ

ในวัยเด็ก ข., ฉ., ก. มีลักษณะความผูกพันแบบถอยหนี (Insecure avoidant attachment) เนื้อหาของประสบการณ์ พบว่ามารดาหรือบิดาของตนเองมักทำแต่งงาน ไม่ค่อยได้สนใจอารมณ์ความรู้สึก ไม่ไวในการรับรู้ความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นตามวัย และไม่สามารถปรับระดับประคองอารมณ์ของ ข., ฉ., ก. ได้ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์เสียใจ โกรธ เป็นต้น ประสบการณ์ความผูกพันห่างเหินและไม่สามารถสัมผัสถึงความปลอดภัยจากการมีสัมพันธภาพกับมารดาหรือบิดา มีการเรียนรู้ที่จะแสวงหาความรู้สึกลบลดภัยจากการอยู่กับวัตถุสิ่งของ

เมื่อเป็นวัยผู้ใหญ่ พบว่ามารดาทั้ง 12 คน ไม่มี ความผูกพันแบบมั่นคง โดยรูปแบบความผูกพันที่เปลี่ยนไปนั้นสัมพันธ์กับการที่มารดาอายุเพิ่มขึ้น มีประสบการณ์การสูญเสียบุคคลที่ผูกพัน การไม่มีเครือข่ายทางสังคมอื่นนอกครอบครัวตนเอง ไม่มีที่ปรึกษาหรือผู้ที่สามารถรับฟังมารดาเมื่อมีความเครียด การไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้อย่างแท้จริง และหากมีเหตุการณ์รุนแรงและทำร้ายจิตใจบางอย่างเกิดขึ้น เช่น การถูกทำร้ายร่างกาย การเห็นความรุนแรง การสูญเสียบุคคลที่ผูกพัน การถูกทอดทิ้ง หรือปัจจัยจากผู้เลี้ยงดู เช่น พฤติกรรม ความเชื่อ และทัศนคติของผู้ดูแลเกี่ยวกับเรื่องความผูกพันไม่เหมาะสม การมีเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของครอบครัวที่ขัดสนสามารถส่งผลกระทบต่อประสบการณ์ความผูกพันที่เคย

มีและจะไปหยุดกระบวนการพัฒนาความผูกพันที่ดีและการมีความสัมพันธ์ที่ยืนยาว ยิ่งหากมีประสบการณ์ความรุนแรงที่ทำร้ายจิตใจซ้ำ ๆ ตั้งแต่ในช่วงวัยเด็ก เช่น ถูกทารุณกรรมทางร่างกายหรือทางเพศ หรือเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างบิดามารดา ทำให้การพัฒนามุมมองต่อการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นแตกต่างไปจากวัยเด็กที่ไม่เคยมีประสบการณ์ความรุนแรง เกิดการสร้างแม่แบบการจัดการปัญหาจากความสัมพันธ์ที่มีปัญหาหรือความสัมพันธ์ที่หยุดชะงักไป และนำเอามุมมองที่มีปัญหาเหล่านั้นเข้ามาใช้กับโครงสร้างสภาวะอารมณ์สังคมในทุกระดับความคิดความรู้สึกรู้สึกของตนเองจนกลายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์และความผูกพันที่สับสนไม่มั่นคงเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งรูปแบบความผูกพันนั้นยังอาจถูกหล่อหลอมขึ้นใหม่จากวัฒนธรรมชุมชนที่มารดาอยู่อาศัย ประสบการณ์ชีวิตที่ตนเองมีร่วมกับผู้อื่นในเวลาต่อมา

สรุป

รูปแบบความผูกพันของมารดาในวัยเด็ก มีที่มาจาก การรับรู้ประสบการณ์ความผูกพันกับผู้อื่นอย่างน้อย 1 คน ที่มีต่อตนเอง และความผูกพันในวัยเด็กมีการเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อเวลาผ่านไป โดยมีปัจจัยเกี่ยวข้องของหลายอย่าง เช่น มีประสบการณ์การสูญเสียบุคคลที่ผูกพัน ไม่มีเครือข่ายทางสังคมอื่น ๆ ไม่มีที่ปรึกษาเมื่อตนเองมีความเครียด ไม่สามารถมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองได้อย่างชัดเจน หรือเคยถูกคุกคามทางร่างกายและทางเพศ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้อาจเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรที่ทำงานด้านสุขภาพจิตที่จะช่วยพัฒนาและเปลี่ยนแปลงความผูกพันของผู้ป่วยให้มีความผูกพันมั่นคงขึ้น จากการดูแลผู้ป่วยที่ทำให้ผู้ป่วยมีประสบการณ์ความผูกพันมั่นคงหรือการให้ความรู้กับบุคคลในครอบครัวผู้ป่วย เนื่องจากความผูกพันสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเวลาผ่านไป โดยความผูกพันมั่นคงเกิดขึ้นได้ผ่านการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอย่างน้อย 1 คน ที่มีความใกล้ชิด ไวในการรับรู้ความต้องการและตอบสนองได้อย่างเหมาะสมสม่ำเสมอ เป็นที่พึ่งทางอารมณ์ได้ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์เสียใจ โกรธ เป็นต้น ในระยะเวลาที่ความสัมพันธ์ดำรงอยู่นานเพียงพอ

ข้อจำกัดการวิจัย

การศึกษานี้ทำในกลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรได้รับการรักษาในโรงพยาบาล แผนกจิตเวชเด็กและวัยรุ่น ซึ่งอาจเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงในการเกิดปัญหาความสัมพันธ์ได้ง่ายกว่าประชากรทั่วไป ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงไปของรูปแบบความผูกพันเมื่อเป็นวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่มารดาจะมีความผูกพันแบบหมางเมินเมื่อเป็นผู้ใหญ่

ข้อเสนอแนะ

ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มตัวอย่างที่มาจากประชากรทั่วไป เพื่อให้ได้เห็นการดำเนินไปของรูปแบบความผูกพันตั้งแต่มารดาเป็นเด็กและเมื่อเป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งอาจทำการศึกษาคความผูกพันเพิ่มในบุตรของกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้เห็นลักษณะการถ่ายทอดรูปแบบความผูกพันจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง เพื่อจะได้พัฒนาความเข้าใจเรื่องการดำเนินไปของรูปแบบความผูกพัน และส่งเสริมให้เกิดความผูกพันมั่นคง ในความสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณแพทย์หญิงปวิพรรณ จันทศิริ ดร.ณภัทรวรรต บัวทอง นส.ยศวดี อยู่สุข ที่ให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา คณาจารย์ทุกท่าน ตลอดจนเจ้าหน้าที่หน่วยจิตเวชศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือเสมอมา

อ้างอิง

1. Mantymaa M, Puura K, Luoma I, Salmelin RK, Tamminen T. Mother's early perception of her infant's difficult temperament, parenting stress and early mother-infant interaction. Nord J Psychiatry 2006;60(5):379-86
2. Takahashi K. Toward a Life Span Theory of Close Relationships: The Affective Relationship Model. Hum Dev 2005 Jan - Feb;48(1-2):

48-66

3. Eastwick PW, Finkel EJ. The attachment system in fledgling relationships: an activating role for attachment anxiety. J Pers Soc Psychol 2008 Sep;95(3):628-47
4. McConnell M, Moss E. Attachment across the life span: Factors that contribute to stability and change. Australian J Edu Dev Psychol 2011; 11:60-77
5. Malekpour M. Effects of attachment on early and later development. Br J Dev Disabil 2007 Jul; 53(105):81-95
6. Murphy TP, Laible DJ. The influence of attachment security on preschool children's empathic concern. Int J Behavdev 2013;37(5):436-40
7. Ayoub CC, Fischer KW, O'Connor EE. Analyzing development of working models for disrupted attachments: the case of hidden family violence. Attach Hum Dev 2003 Jun;5(2): 97-119
8. Bergin C, Bergin D. Attachment in the classroom. Educ Psychol Rev 2009;21(2):141-70
9. Rees CA. Thinking about children's attachments. Arch Dis Child 2005 Oct;90(10):1058-65
10. Caspers KM, Yucuis R, Troutman B, Spinks R. Attachment as an organizer of behavior: implications for substance abuse problems and willingness to seek treatment. Subst Abuse Treat Prev Policy 2006 Nov 2;1:32
11. Siegel DJ. Attachment. In: Siegel DJ, ed. The Developing Mind-How Relationships and the Brain Interact to Shape Who We Are. New York: The Guilford; 1999:67-83
12. Fraley CR, Heffernan ME. Attachment and parental divorce: A test of the diffusion and

- sensitive period hypotheses. *Pers Soc Psychol Bull* 2013 Sep;39(9):1199-213
13. Fraley RC, Heffernan ME. Attachment and parental divorce: a test of the diffusion and sensitive period hypotheses. *Pers Soc Psychol Bull* 2013 Sep;39(9):1199-213
14. Sroufe LA. Attachment and development: a prospective, longitudinal study from birth to adulthood. *Attach Hum Dev* 2005 Dec;7(4): 349-67
15. Strathearn L. Maternal neglect: oxytocin, dopamine and the neurobiology of attachment. *J Neuroendocrinol* 2011 Nov;23(11): 1054-65
16. Field NP, Gao B, Paderna L. Continuing bonds in bereavement: an attachment theory based perspective. *Death Stud* 2005 May;29(4): 277-99
17. Olson SL, Bates JE, Bayles K. Predicting long-term developmental outcomes from maternal perceptions of infant and toddler behavior. *Infant Behav Dev* 1989;12(1):77-92